

לכבוד
ח"כ יואל חסון
ח"כ שכיב שנאן
ח"כ דב חנין
 באמצעות הדוא"ל

שלום רב,

הנדון : תנאי המחיה במתקן הכליאה למסתננים המוקם באזור קציעות

ברצוננו לברך אתכם על הדיון שיזמתם בנדון בוועדת הפנים של הכנסת. עמותת "במקום", שפועלת לקידום זכויות האדם בתחומי התכנון והבנייה, עוסקת בנושא למעלה משנה וצברה ידע רב, שאותו נשמח להעמיד לרשותכם.

תוכנית המתאר הארצית למתקן הכליאה למסתננים, תמ"א 46, אושרה בפברואר 2012 במועצה הארצית לתכנון ולבנייה. "במקום" הגישה לתוכנית השגה שנדחתה ברובה. תמ"א 46 התקפה מאפשרת הקמת שמונה מתחמי כליאה (כל אחד ל-1,000 בני אדם), שייתוספו על שני מתחמי הכליאה במתקן סהרונים הקיים, כך שבמתקן כולו יהיו 10,000 מקומות כליאה. תנאי המחיה שקובעת תמ"א 46 נחותים בהשוואה לסטנדרטים של תמ"א 24 לבתי סוהר, שאושרה ב-1982 (ר' טבלה להלן). המועצה הארצית דחתה את השגתנו בעניין זה בטענה כי המתקן למסתננים אינו בית סוהר, ולכן הוראותיה של תמ"א 24 לא חלות עליו.

התנאים בתמ"א 24 לבתי סוהר ובתמ"א 46 למתקן הכליאה למסתננים

תמ"א 46	תמ"א 24	
10,000	400	מס' כלואים מירבי במתקן
אין הגבלה, אולם מומלץ על שישה כלואים בתא	75% מהתאים לאדם בודד, 25% מהתאים לשלושה אסירים בתא	מס' כלואים מירבי בתא מגורים
רשות	חובה	שירותים בתא המגורים
4.5 מ"ר בתא עם שירותים, 3.94 מ"ר בתא בלי שירותים	6.5 מ"ר בתא ליחיד, 5 מ"ר בתא לשלושה	שטח מגורים לאדם
0.48 מ"ר	17.5 מ"ר	שטחי תעסוקה לנפש
15 מ"ר, כולל מבני ציבור	30.25 מ"ר, לא כולל מבני ציבור	סה"כ שטח ציבורי בנוי ופתוח לנפש (מבני ציבור, תעסוקה, שטח פתוח)

לפי תמ"א 46 התקפה, את הכלואים יש לשכן במבני קבע או במבנים יבילים, ולא באוהלים; לפני אכלוס כל אגף (250 מקומות כליאה) יש להקים בו את כל מבני הציבור הנדרשים; אחרי אכלוס המתקן ב-6,000 מסתננים, יותר אכלוס נוסף רק אחרי חיבורו למכון טיהור שפכים (מט"ש) חדש. עד מועד זה יתבסס מתקן הכליאה על בריכות החמצון בקציעות, שמייצרות קולחים באיכות נמוכה, שאינה עומדים בסטנדרטים של משרד הבריאות.

כבר לפני אישורה הסופי של תמ"א 46 חתם שר הפנים על תקנות, שמקנות למדינה פטור מהצורך בקבלת היתרי בנייה להקמת מתקן הכליאה, כל עוד העבודות הן לפי תוכנית תקפה או תוכנית שהמועצה הארצית החליטה להעביר להערות הוועדות המחוזיות. נגד התקנות הללו הגשנו עתירה (בג"צ 973/12) שעדיין תלויה ועומדת.

ב-19.6.2012 החליטה המועצה הארצית, לבקשת הממשלה, לקדם שני שינויים לתמ"א 46 התקפה. במסגרת זאת הוחלט לאפשר את אכלוס הכלואים באוהלים, במקום במבני קבע או במבנים יבילים. זאת למרות שבאזור שבו מוקם המתקן שורר אקלים מדברי קיצוני, המאופיין בחום כבד בקיץ ובקור מקפיא בלילות החורף. כן הוחלט לאפשר את אכלוס המתקן כבר לפני הקמת מבני הציבור. המועצה הארצית גם ביטלה את התנאי שלפיו יותר לאכלס את המתקן ביותר מ-6,000 בני אדם רק אחרי חיבורו הפיזי למט"ש חדש. בנוסף הוחלט להגדיל את המתקן ולהוסיף לו מתחם אוהלים שיוקם בשטח המחנה הצבאי קציעות ("נחל רביב"), כך שהקיבולת של המתקן המורחב תהיה כ-20,000 כלואים. שינויים אלה בתמ"א 46 הם בשלבי תכנון ראשוניים וטרם הועברו להערות הוועדות המחוזיות, ולפיכך מדובר בתוכניות רעיוניות.

ב-19.6.2012 חתם שר הפנים על תיקון לתקנות הפטור מהיתר, והתיקון פורסם בו ביום ברשומות. לפי התיקון, מעתה תוכל המדינה לקבל לפטור מהיתר להקמת מתקן שהייה למסתננים גם לפי תוכנית רעיונית, שהמועצה הארצית הורתה על הכנתה, שעדיין לא הועברה להערות הוועדות המחוזיות ושעדיין לא ידוע בוודאות אם תאושר ומה יהיו הוראותיה המפורטות. בהתאם לתיקון לתקנות, המדינה מבצעת בשטח עבודות בנייה רחבות היקף לפי תוכניות רעיוניות (שינויים 1 ו-2 לתמ"א 46) ובפטור מהיתרי בנייה.

התוצאה של כל המהלכים האלה היא הקמת מתקן עצום מימדים, שתנאי הכליאה בו יהיו גרועים עוד יותר מהתנאים הירודים שנקבעו בתמ"א 46 התקפה, ושצפוי ליצור מפגע סביבתי עקב העדר פתרון ראוי לשפכים. כל זאת תוך עקיפת הרשות המקומית שבתחומה מוקם המתקן (המועצה האזורית רמת הנגב) ושלילת סמכויותיה שבדין לבקר את פעולות הבנייה ולפקח עליהן. בהקשר זה נזכיר כי המדינה ביצעה עבירות בנייה שונות במהלך הקמת המתקן. כך, שב"ס הקים מבנים בלתי חוקיים במתחם סהרונים חודשים רבים לפני אישורה של תמ"א 46, בלי היתרי בנייה ובניגוד לייעוד החקלאי של השטח לפי התוכנית שחלה עליו באותה עת. באופן דומה, משרד הביטחון ביצע עבודות בנייה בלתי חוקיות במתחם "נחל רביב" כבר לפני שהמועצה הארצית החליטה לכלול תא שטח זה בתחום תמ"א 46, ואף הפר צווי הפסקת עבודה מינהליים שהוציאה נגדו הוועדה המקומית רמת הנגב.

ממסמכים שהוצגו למועצה הארצית עולה כי במתחם "נחל רביב" יוקמו אוהלי כליאה גדולים (כ-91 מ"ר) שבכל אחד מהם יוחזקו 23 בני אדם. האכלוס יחל לפני הקמת מבני ציבור (חדרי אוכל, כיתות, מרחבים מוגנים) ובלי פתרון ביוב ראוי. כליאת אלפי המסתננים באוהלים תהיה למשך 30 חודשים, עם אפשרות להארכה נוספת באישור המועצה הארצית (שאין ספק שיינתן). משמעות הדברים היא כליאת אלפי בני אדם בתנאים גרועים, שאינם עומדים בסטנדרטים אנושיים מינימליים, למשך שנים ארוכות.

אנחנו סבורים שבלי קשר לוויכוח הציבורי על הדרך הנכונה להתמודדות עם תופעת המסתננים, יש לפעול לעצירת המהלכים התכנוניים שבהם נקטה הממשלה לאחרונה, כדי למנוע הקמת מתקן כליאה שייצור בעיות הומניטריות קשות ומפגעים סביבתיים ויוציא לישראל שם רע בעולם.

בברכה,

ניר שלו

אדריכל אלון כהן – ליפשיץ